

TÜRKİYE'DE SOSYAL SİYASET FONKSİYONLARININ YENİDEN DÜZENLENMESİ

Yaşar YAŞER

I. GİRİŞ

Çağımızın devleti artık, ülkeyi dış saldırılara karşı korumak ve içerde huzuru sağlamakla görevli "Jandarma Devleti" olmaktan çıkmış, geniş ölçüde, toplumun gün geçtikçe artan sosyal problemlerini ele alan ve çözüm yolları arıyan Sosyal Devlet niteliğine bürünmüştür. Sosyal hayat devamlı bir oluşum içindedir. Yeni Sosyal gereksinmelere cevap verecek sosyal tedbirlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu da devletin izleyeceği sosyal siyasetle sağlanacaktır.

Sosyal Siyaset kavramı, önemini 19. yüzyıl Avrupasmda kazanmıştır. Sanayi devriminin başladığı bu çağda, sanayiimin ortaya çıkardığı sosyal problemler ülkeleri bunalımlara sürüklemiş, sosyal çalkantılar ve çatışmalara sebep olmuştur. Sanayileşme sonucu artan işçi kitlelerinin her türlü sosyal güvenlikten yoksun olması, düzensiz çalışma koşulları arz ve talebin işleyişine terkedilmiş olan işçi ücretleri ülkelerde önemli sosyal yaralar açıyordu. 19 yüzyıl Avrupasmdaki çalkantılar, isyan ve ihtilâller sosyal güvenlikten yoksun olmanın bir sonucuydu. Devletlerin bu yaraları sarması, yeni bunalımları önleyecek tedbirler alması sosyal siyaset kavramını doğurdu.

Ülkemiz bugün kalkınma çabaları içerisindedir. Bu çabaların ekonomik olduğu kadar sosyal yönü de ağır basmalıdır. İleri ülkeler düzeyine sanayi ve teknolojiye yapılacak hamlelerle ulaşılabacaktır. Ancak 19. yüzyıl Avrupasmda oluşan sosyal bunalım ve çalkantılar *hazırlanarak* sanayinin gerektireceği sosyal tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Sosyal hayat devamlı değişim içindedir. Kalkınma çabaları içinde olan bir ülkede bu değişim daha da seri olmaktadır. Sosyal hayatın de-

ğişimine ayak uyduracak, sosyal hayatın gerektirdiği tedbirlerin alınmasını sağlayacak etken bir sosyal siyasetin izlenmesi gereği ülkemizde daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de bugüne dek izlenen sosyal siyaset, çalışanların sosyal güvenliğinin korunması, sosyal refahın sağlanması konusunda hızla gelişen toplumun ihtiyaçlarına tam olarak cevap verememektedir.

II. SOSYAL SİYASET KONUSUNDA DÜZENLENMESİ GEREKEN NOKTALAR

Büyük bir hızla artan nüfus, şehirleşme ve sanayileşme, Türkiye'ni çok esnek ve etken bir sosyal siyaset izlemesini gerektirmektedir. Bugüne kadar, çalışanların sosyal güvenliğe kavuşturulması için yapılan çalışmalar dar bir sahada kalmıştır. 36 milyonluk büyük bir ülkede ancak Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı gibi sadece işçiye ve memura hitabeden sosyal güvenlik kurumlarının bulunması, işsiz sayısının gün geçtikçe çoğalması sonucu, önemi hızla artan İş ve İşçi Bulma Kurumunun gerekli ve etkili bir çalışma yapamaması, her yıl yurt dışına giden binlerce işçinin sosyal güvenlik problemleri, ülkemizde sosyal siyasetin yeniden düzenlenmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu konuda ülkemizdeki sosyal güvenlik kurumlarının ve sosyal güvenlik problemlerinin teker teker incelenmesi, işleyiş ve uygulamadaki aksaklıkların ve çözüm yollarının belirtilmesi faydalı olacaktır.

a) Sosyal Sigortalar Kurumu :

Ülkemizdeki Sosyal Sigortaların nüvesini, Ereğli Kömür havzasında çalışan işçilerin bazı risklere karşı korunmasını amaç tutan 1921 tarih ve 114, 151 sayılı kanun teşkil eder.

Sosyal Sigortalar tatbikatı ilk olarak 1946 yılında 4772 Sayılı Kanunla kurulan *İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortalarıyla* başlamıştır. Bunu (1950 yılında 5417 sayılı kanunla kurulan *İhtiyarlık* ve (1951) yılında 5502 sayılı kanunla kurulan *hastalık ve analık sigortası* izlemiştir. Böylece beş yıl içinde ülkemizde sosyal güvenlik yönünden büyük önemi olan sigortalar tesis edilmiştir. 1957 yılında *İhtiyarlık Sigortası Kanunu* yürürlükten kaldırılarak yerine, 6900 sayılı kanunla, *mâlülük* ve *ölüm* hallerini de tam bir şekilde kapsayan *mâlûliyet, ihtiyarlık* ve *ölüm sigortaları* kurulmuştur.

Bugün ülkemizde uygulanmakta olan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu 1965 yılında yürürlüğe girmiştir. Başlangıçta 3008 Sayılı İş Kanununa tabi ve 10 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerini kapsayan Sosyal Sigortalar, (1952) yılında *basın* mesleğinde çalışanları, 1954 yılında da *gemi adamlarını* kapsamına almıştır. Ayrıca uygulama 1952 yılından sonra çıkarılan çeşitli kararnamelerle 4-9 işçi çalıştıran işyerlerini de kapsamına almıştır.

Bugün uygulanmakta olan 506 Sayılı Kanunla prensip olarak, asgari işçi tahdidi kaldırılmıştır, şehir ve kasabalarda 4 kişiden, şehir ve kasabalar dışında 8 kişiden az işçi çalıştıran işverenler ile bunların çalıştırdığı kimseler hakkındaki uygulamanın Bakanlar Kurulunca tesbit edilecek tarihlerde başlaması öngörülmüştür. Daha sonra Sosyal Sigortalar 1970 yılı sonunda 1 kişi çalıştıran işyerlerine teşmil edilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, ülkemizde Sosyal Sigortaların kurulması ve gelişmesi tedrici olmuştur. Değişik yıllarda ihtiyaç duyuldukça yeni sigorta kanunları çıkarılmış, tatbikatında güçlükle karşılaşılınlar değiştirilmiş veya kanuna ilâveler yapılmıştır.

Bugün de Sosyal Sigortalar konusunda değişen toplum koşullarıyla orantılı olarak ihtiyaçlar duyulmakta yeni düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir.

Batı ülkelerinde eski bir maziye sahip olan işsizlik sigortası ülkemizde ele alınmalı, uygulama olanakları, başarı şansı araştırılmalı ve çıkarılmaya çalışılmalıdır. Doğrudan doğruya, işsizlik sigortası çıkarılmamalıdır diyemiyorum. Çünkü; işsizlik sigortasının uygulanması oldukça güçtür. Birçok batı ülkesinde 1910-1920 yıllarında kabul edilmiş olan bu sigorta, 1929 buhranında uygulamadaki güçlükler nedeniyle terkedilmiştir. İşsizlik sigortasının iyi çalışabilmesi için geniş ölçüde *aktüaryaya* hesaplamalarına ihtiyaç vardır. İstatistiki bilgilerin *kapsamlı* ve *sağlam* olması gerekir. Ülkede meydana gelebilecek depresyonların önceden yaklaşık olarak tahmini şarttır.

İşsizlik sigortası geniş ölçüde devletin yardımına da muhtaçtır. Devlet işsizliği, işsizliği doğuran sebeplerin ortadan kaldırılmasıyla önleyebilir. Devlet konjonktürün iyi zamanlarında depresyon zamanını düşünerek fonlar ayırmalı, kitle işsizliğinin olduğu sırada bu fonlardan yararlanmalıdır.

Ülkemizde işsizlik sigortası, ülkenin şartları gözönünde tutularak ele alınmalıdır.

Sosyal Güvenlik yönünden ülkemizin değerli bir kuruluşu olan Sosyal Sigortalar Kurumunun düzenlenmesi gereken noktaları vardır.

Sosyal Sigortalar Kurumu bugün üzerine aldığı risk karşılama görevini hastane, konut yapımı gibi hizmetlerin gerektirdiği yükümlülükler nedeniyle gereği gibi yerine getirememektedir. Kurumun sosyal güvenlik konusunda yöneldiği bu tür yatırımların önemi de büyüktür. Ancak ana unsur olan risk karşılama görevini olumsuz yönde etkilemeyecek, plânlı ve uzun vadeli yatırım programları uygulanmalı, risk karşılama görevi bu yatırımlardan etkilenmemelidir.

Kurumun yatırımları konusunda da yön verilmesi gerekli noktalar vardır. Çalışanlardan ve onların işverenlerinden kesilen, milyonları bulan meblağ, kalkınma gayretlerimize katkıda bulunacak, kalkınma plânlarına uygun alanlara yatırılmalıdır. Kurum bu suretle sosyal güvenliğe olan büyük yararları yanında millî ekonomiye de katkıda bulunmuş olacaktır.

Ülkemizde sosyal güvenliği sağlayan Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı gibi kuruluşların yanında küçük sigortalar da vardır. Bu sigortalar arasında karşılıklı geçişin sağlanması lâzımdır. Sigortalı bir Sigorta Kurumuna bağlı işyerine geçtiğinde ilk kuruma ödediği primlerin diğer kuruluşa aktarılması gerekir. Bu konuda Sosyal Sigortalar Kurumu ile diğer sosyal güvenlik kurumlarının gerekli çalışmaları yapması beklenmektedir.

Kurum, sosyal güvenlik konusunda karşılaştığı risklerle yetinmemeli, rehabilitasyon merkezleri, eğitim merkezleri, kreşler açarak çalışmalarını daha da yaygınlaştırmalıdır.

b) İş ve İşçi Bulma Kurumu :

Bugünkü modern anlayışta İş ve İşçi Bulma, iş piyasasına arz edilen iş güçleri ile iş pazarlarından talep edilen iş güçleri arasında bir bağ meydana getirmek amacını güder. Ülkemizde bu görevi 1946 yılında 4837 sayılı kanunla kurulan, Çalışma Bakanlığına bağlı, hükmi şahsiyeti haiz, malî ve idarî bakımdan özerk bir devlet teşekkülü olan İş ve İşçi Bulma Kurumu yürütmektedir.

İş ve İşçi Bulma Kurumunun görevleri plâsman (işe yerleştirme), yetiştirme, etüd ve barındırma olarak sıralanabilir.

Kurumun en önemli görevi işçiyi işe yerleştirmektir. Türkiye'de İstihdam olanaklarının kısıtlı olduğu, işsiz sayısının her geçen gün arttı-

ğı, yurt dışında çalışmak isteyen binlerce kişinin varlığı düşünülürse, kurumun bu görevinin önemi daha belirgin olarak ortaya çıkar.

Kurum bu denli bir görevi gereğiyle yerine getirebiliyormu. Bugünkü örgütlenme ve çalışma düzeniyle bu soruya olumlu cevap vermek oldukça güçtür. Kurumun örgütlenme ve çalışma düzeyi yeni düzenlemeleri gerektirmektedir. Teşkilât daha da yaygınlaşmalı etkin ve seri bir çalışma düzeyine dönüştürülmelidir.

Kurumun önemli görevlerinden biri de "yetiştirme" dir. Verim geniş ölçüde işçinin yetişmiş olmasıyla ilgilidir. İyi şekilde eğitilmemiş bir işçinin kalifiye işçi olması beklenemez. Kurum yetiştirme görevini gereğiyle yapmak için gerek işyerlerinde kurumun denetimi altında yürütülen kurslara, gerekse bizzat açtığı kurslara daha da önem vermeli, yeni metod ve yöntemlerle eğitim faaliyetlerini yürütmelidir. Gün geçtikçe değişen, gelişen sanayinin gerektirdiği vasıflı işçinin yetiştirilmesi için modern teknolojinin ve eğitimin imkânlarından yararlanmalı, yaparak ve yaşayarak öğrenim için olanaklar yaratılmalıdır.

c) Tarım İşçilerinin Sosyal Güvenliği :

Tarım ve Orman dışındaki sektörlerde çalışanların hemen hemen tamamı yürürlükteki sosyal güvenlik kanunlarıyla güvenliğe kavuşmuşlardır.

Sosyal siyasetin gelişiminde, kalkınmış ülkelerde bile tarım ve orman kesiminde çalışanlar; sanayi, ticaret, ulaştırma ve inşaat hizmetlerinde çalışanlara göre daha sonraki tarihlerde sosyal güvenliğe kavuşmuşlardır.

Tarım kesiminde çalışanlar millî gelirden az pay almaktadırlar. Bu kesimde verim diğer kesimlere göre düşüktür. Ayrıca tarım işçiliğini sürekli olarak meslek edinenlerin sayısının azlığı nedeniyle İş Kanunu 1936 yılında yürürlüğe girdiği halde Tarım ve Orman İş Kanunu bugüne kadar çıkarılamamıştır.

Bugün ülkemizde genel nüfusun % 62 si, yani 22 milyon kişi kırsal kesimde yaşamaktadır. Kırsal kesimde yaşayanların % 77 si, yaklaşık olarak 10 milyon kişi tarım ve orman işleriyle uğraşmaktadır. Devlet Plânlama Teşkilâtınca yapılan bir araştırmaya göre ülkemizde tarım ve orman işlerinde hizmet akdine dayanarak çalıştırılan işçi niteliğindeki kişilerin sayısının 1 milyon civarında olduğu hesaplanmıştır. Bunların yarısı ise kamu kesiminde çalışmaktadır. Kamu kesiminde çalışan 500 bin kişinin 450 bini geçici ve mevsimlik işlerde çalışmaktadır.

Bugün sosyal himayeye kavuşmuş olan sanayi, ticaret ulaştırma, inşaat ve hizmet kesimlerinde çalışan işçilerin sayısına yaklaşık olan tarım ve orman işçisinin sosyal güvenliğini sağlamak amacıyla *Tarım ve Orman İş Kanunu Tasarısı* hazırlanmıştır. Bu kanunla Türk iş mevzuatı büyük ölçüde tamamlanmakta, çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki ilişkiler küçük istisnalar dışında bütünüyle düzenlenmiş olmaktadır. Diğer bir ifadeyle Türk sosyal hukuk düzeni bütün yurdu kapsayan bir nitelik kazanmaktadır.

Tarım ve Orman İş Kanunu tasarısı tarım işçilerinin sosyal güvenliği ile ilgili şu konuları kapsamaktadır.

16 yaşını doldurmamış çocukların günde 8 saatten fazla çalıştırılmaları yasaklanmış, okula devam eden çocukların ders saatleri 8 saatin içinde düşünülmüştür. 16 yaşını doldurmamış erkek çocuklarla her yaştaki kadınların gece çalıştırılmaları yasaklanmış, işçilere *her altı gün için bir günlük dinlenme* izni verilmesi kabul edilmiştir. Ulusal bayram ve genel tatil ücretlerini ve ücretli yıllık izini de kapsayan tarım iş kanunu tasarısı bu konuda da önemli hükümleri kapsamaktadır. Tasarının işçi sağlığı ve işgüvenliğine ilişkin maddeleri sosyal güvenlik konusunda ilgili Bakanlıklara ve işverenlere sorumluluklar yüklemiştir. İşyerlerinde doğabilecek zarar ve hastalıklara engel olacak tedbir ve araçların, işkazasını önlemek üzere bulundurulması gerekli araçların ve işçilerin sağlık ve güvenliği ile ilgili diğer tedbirlerin neler olduğunu belirten bir tüzüğün Çalışma, Sağlık ve Sosyal Yardım, Tarım ve Orman Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacağı tasarıda içerilmiştir.

Tarım ve Orman İş Kanununun Sosyal Güvenliğe ilişkin maddeleri incelendikten sonra, kanunun uygulanma ve denetim olanaklarını araştırmak faydalı olacaktır.

Başlangıçta belirttiğimiz gibi tarım ve Orman İş Kanunu 1 milyon işçiyi, eğer aileleri de dikkate alınırsa 5-6 milyon kişiyi kapsayacaktır. Bu kadar geniş bir sahayı içine alan kanunun uygulama ve denetim olanakları kanun yürürlüğe girmeden araştırılmalı ve bu konuda gerekli tedbirler alınmalıdır.

Tasarıda, kanunun *kademeli* olarak uygulanması öngörülmüş ve bu konuda Bakanlar Kuruluna yetki tanınmıştır. Bu husus *uygulama ve denetim konusu yönünden* ele alınmıştır kanısındaım. Kanunun kademeli olarak uygulanması denetim güçlüğüünün ve sektörün özellikleri nedeniyle kanunun ilk uygulanması sırasında doğabilecek aksaklıkların tatbikat içinde giderilerek ülkeyi kapsayacak bir uygulama düzeyine getirilmesi

amacını gütmektedir. Ancak kanun yürürlüğe girdiği halde uzun yıllardan beri her türlü sosyal güvenlikten yoksun tarım kesiminin büyük bir kısmının kademeli uygulama nedeniyle bir süre daha kanun kapsamı dışında bırakılması bir sakınca olarak düşünülebilir.

Ayrıca kırsal alanda yaşayan binlerce kişinin ümitle beklediği Tarım ve Toprak Reformu kanunu ile aynı kitleye hitap eden Tarım ve Orman-İş Kanununun entegrasyonuna önem verilmeli, bu konuda gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Henüz meclislerde olan Tarım ve Orman İş Kanunu Tasarısı yürürlüğe girdikten sonra, bu kanunun kapsamına giren işçilerin sosyal sigortalara kavuşturulması için gerekli mevzuatın biran önce çıkarılması gerekmektedir. Zira bugün ülkemizde Sosyal Sigortalardan yoksun olan tek kesim tarım kesimidir. Bu kesimi içine alan bir sosyal sigorta müessesinin kurulması ülkemizde sosyal güvenlik yönünden önemli bir boşluğu dolduracaktır.

d) Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu (BAĞ-KUR)

Geçen ay içinde kuruluşunu sevinçle karşıladığımız Bağ-Kur ile sosyal güvenlik, büyük bir kitleye daha teşmil edilmiştir.

Bir işverene bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına çalışan ve sayıları 2 milyona yaklaşan esnaf ve sanatkârlar ve diğer bağımsız çalışanlar bu kuruluşun kapsamına girmektedir. Sayılarının iki milyonu bulunduğunu belirttiğim iştirakçiler aileleriyle birlikte düşünülürse bu sayı 6 milyona ulaşmaktadır. Bu sayının şimdiye kadar sosyal sigortalar kapsamına alınanlar kadar olduğu, diğer bir deyişle Bağ-kur'un teşekkülüyle sosyal sigortalılar sayısının bir kat daha artacağı düşünülürse kurumun sosyal güvenlik ve siyaset yönünden önemi daha belirgin olarak ortaya çıkar.

Esnaf ve Sanatkârlar ve diğer Bağımsız çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumunun kuruluşu Türk sosyal güvenlik tarihinde önemli bir olaydır. Sosyal siyasetin amacı, toplumu modernleşme ve sanayileşme sonucu meydana gelen risklere karşı hayat boyunca koruyucu bir araç olan sosyal güvenliği tesis etmektir. BAĞ-KUR bu konuda atılmış dev adımlardan birini teşkil etmektedir.

BAĞ-KUR *malûllük, yaşlılık ve ölüm* hallerinde sosyal sigorta yardımını sağlamaktadır. Bu sigortadan yararlanmak isteyen esnaf ve sanat-

kârlar ve bağımsız çalışanlar için kanunda gelir dilimlerine göre 12 basamak tesbit edilmiştir. Bu basamaklar 400-4500 lira arasındadır. Sigorta kapsamına girmek isteyen şahıs bu gelir basamaklarından birini seçecek ve seçtiği basamağın % 13 ünü prim olarak ödeyecektir.

Bu şekilde basit bir işleyişin sağlanması uygulama yönünden olumlu sonuçlar doğuracaktır. Ancak BAĞ-KUR'un sadece malûllük, yaşlılık ve ölüm gibi uzun vadeli riskleri karşılaması, hastalık, analık gibi kısa vadeli sigortaları kapsamaması, kanunda büyük bir eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır. Hastalık ve analık sigortaları, sosyal sigortalar kurumu istatistikleri incelendiğinde büyük sayılara ulaşmaktadır. Örneğin; 1970 yılında 724.432 kişi Sosyal Sigortalar Kurumunun hastalık sigortasından, 171.554 kişi de analık sigortasından yararlanmıştır. BAĞ-KUR'un bu kısa vadeli sigortaları da kapsamına alması kanundaki büyük eksikliği gidecektir.

BAĞ-KUR Kanununun uygulanması da Tarım İş Kanun tasarısında belirtildiği gibi kademeli olacaktır. 2 Milyon kişiyi kapsamına alan bir sosyal güvenlik sisteminin bütün yurttaki aynı anda yürürlüğe konması uzun hazırlıkları ve geniş bir örgütlenmeyi gerektirir. Bu durumu göz önüne alan kanun koyucu kanunun kademeli olarak uygulanmasını içermiştir. Ancak kanunun getirdiği sosyal güvenlik ilkelerinin yurt çapında uygulanışının zaman itibarıyla kademelendirilmesinin kamu oyunda adaletin zedelenmesi konusunda büyük tepki ve huzursuzluklara sebep olacağı ve birtakım hukuki ihtilâflar doğuracağı düşünülebilir. Ayrıca, kanunda "Kurum Örgütü" nün 1,5 yıl zarfında yurt çapında kurulması önerilmiştir. Bölge ve Şube müdürlüklerinin kurulması ve çalışır hale getirilmesi için öne sürülen 1,5 yıllık sürenin kifayet edip etmeyeceği de tartışılabilir.

BAĞ-KUR'un kademesiz bir uygulama düzeyine girebilmesi için gerekli hazırlıkları yapması ve uygulamada doğabilecek aksaklıklar için çözüm yollarını bulması gerekir.

Esnaf ve sanatkârlar ve bağımsız çalışanların BAĞ-KUR'un risk karşılama hizmetlerinden yararlanmaları için kuruma bir beyanname ile müracaat etmeleri gerekmektedir. Bu konuda ülkemizde istismarcılar ortaya çıkmıştır. Beyanname doldurma işini ücret karşılığı yapmak ve bu yolla kazanç sağlamak isteyen kişilerin önüne geçmek, haksız kazanç sağlamalarına engel olmak ve sigortalıların aldatılmamasını temin amacıyla tedbirler alınmalıdır.

BAĞ-KUR 1. Çalışma Raporunda belirtilen "muntazam bir arşiv ve iş akımı sistemi" nin tesis edilmesi kurumun gelecekteki çalışma düzeni yönünden son derece önemlidir. Sigorta hizmetlerinin süratle yapılması için en modern araç ve sistemlerden yararlanılması ileride karşılaşılabilecek güçlükleri yenmek yönünden önem taşımaktadır.

e) Yurt Dışındaki İşçilerin Sosyal Güvenliği :

İstihdam olanakları kısıtlı olan ülkemizde iş arzı her geçen gün artmaktadır. 1968-1971 yılları arasında işgücünün ortalama artışı 425 bin dolaylarında olmuştur. Aynı dönemde tarım dışı kesimde yıllık ortalama istihdam artışı 210 bindir. Yılda ortalama 85.000 kişi de yurt dışında istihdam olanakları bulabilmektedir. Bugün yurt dışına çeşitli güçlük ve mahrumiyetlere katlanarak çalışmak için, gidenlerin sayısı 550.000 i bulmuştur.

Esnaf ve sanatkârlar ve bağımsız çalışanlar ve tarım işçilerinin sosyal güvenlik meselelerini ele alırken, yurt dışındaki büyük sanayi ordusunu unutmamak gerekir. Sayılarının 550.000 i bulduğunu belirttiğim bu ordunun sosyal güvenlik meseleleri, içinde buldukları ortam nedeniyle daha çok önem arz etmektedir. Ailesini ve çocuğunu yurdunda bırakıp dilini, örf-âdet ve yaşamını bilmediği bir ülkeye giden işçilerin sosyal güvenlikleri için şimdiye kadar etken bir çalışmaya yönelinmemiştir.

İşçilerimizin çalıştıkları ülkelerle hükümetler seviyesinde sosyal güvenlik sözleşmeleri yapılmaktadır. Bu sözleşmelerin kapsadığı konuların uygulanmasını ve denetimini yapan örgütlerin çalışması yetersizdir. Son günlerde bu amaçla Çalışma Bakanlığı içinde bir Yurt Dışı İşçi Sorunları Genel Müdürlüğü kurulması ve dış örgütün yeniden düzenlenmesi çalışmalarına girişilmiş ve konu öncelikle mevzuat bakımından ele alınmıştır. Çalışma Bakanlığının kuruluş ve görevleri hakkındaki 4841 sayılı Kanunda değişiklik yapılmış ve bu konuda kanuna geçici bir madde eklenmiştir. Millet Meclisinde kabul edilerek Senatoya gönderilen kanun yürürlüğe girdiğinde, ilgisizlikten yakman işçilerimizin sosyal güvenlik meselelerine daha fazla önem verilecektir.

Kanun, yurt içi ve yurt dışı örgütün kurulma ve geliştirilmelerini esas tutmaktadır. Bu amaçla Çalışma Bakanlığında Yurt Dışı İşçi Sorunları Genel Müdürlüğü kurulması öngörülmekte ve dış teşkilâta yeni düzenlemeler yapılması içerilmektedir. Yurt dışına işçi gönderen diğer ülkeler bu konuda önemli adımlar atmışlardır. Örneğin, Yugoslavya, konunun önemini kavrayarak yurt dışındaki işçilerle ilgili bir bakanlık kurmuştur.

Geç de olsa, ülkemizde yurt dışındaki işçilerimizin sorunlarıyla ilgilenecek bir genel müdürlüğün kurulması için çalışılması sosyal güvenlik açısından önemli bir adımdır.

Yeni kanunla bakanlığa, dış örgütünün düzenlenmesi amacıyla sözleşmeli avukat, doktor, sosyal hizmetler uzmanı ve tercüman çalıştırma yetkisi tanınmış, işçilerimize işverenler tarafından yapılan sosyal yardımlar dışındaki sosyal, ekonomik kültürel ve diğer çeşitli ihtiyaçların karşılanabilmesi için bakanlık bütçesine ödenek konulması öngörülmüştür.

Yurt dışındaki işçilerimizin çözümlenmesi gereken sorunları yanında turist işçiler konusu da önem taşımaktadır. Çalışmak amacıyla turist olarak yurt dışına çıkan işçilerimiz yabancı ülkelerde her türlü sosyal güvenlikten mahrum, olmanın yanısıra, gittiği ülkenin güvenlik kuvvetlerince yakalandığında çeşitli güçlüklerle karşılaşmakta ve derhal sınır dışı edilmektedir. İlgililerce sık sık yapılan uyarılara rağmen bugün turist olarak yurt dışına giden ve orada çalışan işçilerimiz mevcuttur. Bu konuda gerekli tedbirler alınarak turist işçi akımının durdurulması gerekir.

f) Sosyal Güvenlik Konusunda Düzenlenmesi Gereken Diğer Konular :

Sosyal güvenlik konusunda önemli bir kuruluş da Emekli Sandığıdır. Devlet memurlarından kesilen primlerle birtakım riskleri karşılayan bu kuruluşun hizmetleri sosyal güvenlik kurumu olarak çok sınırlı ve yetersizdir. Sandığın görevlerini etkinlikle yapacak şekilde yeniden düzenlenmesi sandık tarafından tanınan hakların aktüarya hesaplarına dayandırılması gerekir.

Emekli Sandığının yatırımlarında, kalkınma plânlarındaki hedefler göz önünde tutulmalı, milli geliri artıracak alanlar seçilmelidir. Öte yandan 1425 sayılı Kanunun geçici 14. maddesi sandık gelirlerinin bir bölümünün Maliye Bakanlığına devrini öngörmektedir. Bu husus sandığın geleceği yönünden kuşku ile incelenebilir.

1327 sayılı Devlet Memurları Kanununca kurulması öngörülen Memur Yardımlaşma Kurumu bugüne dek kurulamamıştır. Sosyal Güvenlik yönünden yararlar sağlayacak bu kurumun kuruluş çalışmalarına da hız verilmesi gerekir.

III. SONUÇ

Şimdiye kadar toplum koşullarının değişmesi ve gelişmesi sonucu, ona ayak uydurmayan kurum ve kuruluşların yeniden ele alınması ve hızla değişen şartlara intibakı konusunu açıklamaya çalıştım. Gerçekten aşrımızda ekonomik ve sosyal yaşam gün geçtikçe büyük değişmelere uğramakta, ekonomik ve sosyal hayatla ilgili yasaları bu değişime uyarak yenilemek, düzenlemek konusu önem kazanmaktadır. Bu düzenlemeyi gereken ilgi ve çabuklukla yapabildiğimiz takdirde çağımızın "Sosyal Devlet"i olma yoluna gireceğiz.

